# Cümle ve kurallı anlatım

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Cümle (tümce)

Duygu, düşünce, istek veya haberi tam olarak anlatan sözcük ya da sözcük grubuna **cümle** denir. Tek sözcük de cümle olabilir. Cümle büyük harfle başlar, uygun noktalama işaretiyle biter.

## Cümleye beş örnek

1. **Haber:** Kütüphanemiz cumartesi açılıyor.
2. **Duygu:** Başarını duyunca gururlandım.
3. **Düşünce:** Bence paylaşmak insanı mutlu eder.
4. **İstek:** Akşam birlikte bulmaca çözelim.
5. **Tek sözcük:** Dur!

## Anlamlı ve kurallı cümle

Cümlede yargıyı tamamlayan bölüme **yüklem** denir. Yüklem sonda ise cümle **kurallı**, sonda değilse **devrik**tir. Devrik cümle de anlamlı olabilir.

## Kurallı ve devrik örnekler

1. Kurallı: Fırından sıcak ekmek **aldık**.
2. Devrik: Fırından **aldık** sıcak ekmek.
3. Kurallı: Dedemin bahçesi çok **güzeldir**.
4. Devrik: Çok **güzeldir** dedemin bahçesi.
5. Karışık: suladı / çiçekleri / ablam → Ablam çiçekleri suladı.

## Dikkat

“Akşamki tiyatro gösterisi” tamamlanmamış bir ifadedir.
“Akşamki tiyatro gösterisi ertelendi.” tam bir cümledir. Uzun olması, bir söz grubunu cümle yapmaz.



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

# Olumlu, olumsuz, soru ve 5N 1K

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Olumlu, olumsuz ve soru

Yapıldığını veya olduğunu bildiren cümle **olumlu**, yapılmadığını veya olmadığını bildiren cümle **olumsuz**dur. Olumsuzluk için -ma/-me, yok, değil kullanılabilir. Bilgi isteyen cümle **soru** cümlesidir. Soru eki ayrı yazılır.

## Beş yeni örnek

1. Olumlu: Tohumlar bu hafta filizlendi.
2. Olumsuz: Postacı bugün uğramadı.
3. Olumsuz: Bu mont bana uygun değil.
4. Soru: Piknik sepetini hazırladınız mı?
5. Soru: Bu mektubu nereye bırakayım?

## Anlama bak

“Telefonum bozuldu.” olumludur; bozulma gerçekleşmiştir.
“Nereye gittiğini öğrendim.” soru cümlesi değildir.
“Beni duymadın mı?” hem soru hem olumsuzluk taşır.

## 5N 1K soruları

**Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Niçin? Kim?** sorularıyla olayın ayrıntılarını buluruz. Cümlede verilmeyen bilgiyi uydurmayız.
**“Selin öğleden sonra salonda gösteriye hazırlanmak için şiirini heyecanla okudu.”**

## Soruların cevapları

**Kim?** Selin. **Ne yaptı?** Şiirini okudu.
**Nerede?** Salonda. **Ne zaman?** Öğleden sonra.
**Nasıl?** Heyecanla. **Niçin?** Gösteriye hazırlanmak için.



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

# Sebep-sonuç ve karşılaştırma

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Sebep-sonuç

Bir olayın nedenini ve bu nedene bağlı sonucu bildirir. Sonuca **“Neden?”** sorusunu sorarak sebebi buluruz. Çünkü, için, bu nedenle, bu yüzden gibi ifadeler kullanılabilir.

## Beş sebep-sonuç örneği

1. Uykusuz kaldığı **için** derste esnedi.
2. Anahtarımı unuttum, **bu yüzden** eve giremedim.
3. Çamaşırlar kurudu **çünkü** güneş açtı.
4. Yoğun sis **nedeniyle** vapur seferi ertelendi.
5. Düzenli suladığı **için** çiçekleri canlandı.

## Karşılaştırma

En az iki varlığı, olayı veya durumu benzer ya da farklı yönleriyle kıyaslarız. **Daha, en, kadar, göre, farklı olarak** gibi ifadelerden yararlanırız.

## Beş karşılaştırma örneği

1. Bu roman ötekinden **daha kısa**.
2. Ada, Deniz **kadar** güzel şarkı söyler.
3. Sınıfın **en düzenli** defteri Tuna’nındır.
4. Bugün düne **göre daha serin**.
5. Tren, uçaktan **daha yavaş** gider.

## Karıştırmayalım

“Madalyayı kazanmak için çalışıyor.” **amaç** bildirir; kazanmak hedeftir.
“Kalem ve defter aldım.” iki eşya sayar; özelliklerini kıyaslamadığı için **karşılaştırma değildir**.



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

# Benzetme ve örneklendirme

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Benzetme

Bir varlığı, ortak özelliği bakımından başka bir varlığa benzetiriz.
**“Bebeğin yanakları elma gibi kırmızıydı.”**
Benzeyen: yanaklar. Benzetilen: elma. Ortak özellik: kırmızılık. Benzetme sözcüğü: gibi.

## Beş benzetme örneği

1. Kar taneleri **kelebek gibi** uçuşuyordu.
2. Kaplumbağanın kabuğu **taş gibi** sertti.
3. Çocuğun sesi **bülbül gibi** güzeldi.
4. Buz tutan yol **cam gibi** kaygandı.
5. Bebeğin teni **kadife gibi** yumuşaktı.

## Örneklendirme

Bir düşünceyi açıklamak için onu destekleyen örnekler veririz. **Örneğin, mesela, söz gelimi** ifadelerini kullanabiliriz. Bu sözcükler olmadan da örnek verilebilir.

## Beş örneklendirme örneği

1. Baklagilleri severim; **örneğin nohut ve mercimeği**.
2. Bazı kuşlar göç eder; **leylek ve kırlangıç gibi**.
3. Bazı oyunlar iki kişiyle oynanır: **satranç ve dama**.
4. Mutfakta ölçü araçları kullanırız: **terazi ve ölçü kabı**.
5. Bazı ağaçlar kışın yeşil kalır; **çam ve köknar gibi**.

## İpucu

“Ceket tüy gibi hafif.” benzetmedir.
“Ceket ve kazak gibi giysiler” örnek sıralar. Yalnız “gibi” sözcüğüne değil, kurulan anlam ilişkisine bak.



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

# Duygu, abartma ve gereksiz sözcük

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Duygusal ve abartılı cümleler

Sevinç, özlem, üzüntü veya korku anlatan cümle **duygusaldır**. Bir şeyi olduğundan çok fazla ya da az göstermek **abartmadır**. Aynı cümlede hem duygu hem abartma bulunabilir.

## Beş örnek

1. Sevinç: Takımımızın galibiyetine çok sevindim.
2. Özlem: Köydeki arkadaşlarımı özledim.
3. Üzüntü: Solan çiçekleri görünce üzüldüm.
4. Abartma: Açlıktan **koca bir kazan** yemek yerim!
5. Abartma: Bu valizle yürürken **kollarım koptu**.

## Gereksiz sözcük kullanımı

Cümle açık, anlaşılır ve gereksiz sözlerden uzak olmalıdır. Bir sözcük çıkarılınca anlam bozulmuyor ve aynı bilgi tekrarlanıyorsa gereksiz olabilir.

## Yanlış anlatım → Doğru anlatım

1. Bu işin nedeni ve sebebi belli. → Bu işin nedeni belli.
2. Yaşlı bir ihtiyara yer verdik. → Bir ihtiyara yer verdik.
3. Gizli sırlarını anlattı. → Sırlarını anlattı.
4. Yaya yürüyerek geldik. → Yürüyerek geldik.
5. Sorun hâlâ henüz çözülmedi. → Sorun henüz çözülmedi.

## Her tekrar yanlış değildir

“Akın akın geldiler.” bir ikilemedir; anlatımı güçlendirir.
“Ekmek ve peynir aldım.” cümlesinde ayrı bilgiler vardır. Sözcükleri çıkarırken anlamı koru.



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

# Anlatım bozukluklarını düzeltelim

Defter notları • Kısa kurallar ve yeni örnekler

## Çelişkili ifadeler

Kesinlik ile olasılık aynı yargıda çelişmemelidir.
**Yanlış:** Belki mutlaka arar.
**Doğru:** Belki arar. / Mutlaka arar.
“Aşağı yukarı tam yirmi kişi” yerine “Aşağı yukarı yirmi kişi” denir.

## Yanlış sözcük kullanımı

Sözcüğün anlamı cümleye uygun olmalıdır.
**Yanlış:** Öğrenciler arasında ayrıcalık yapmamalıyız.
**Doğru:** Öğrenciler arasında ayrım yapmamalıyız.
**Yanlış:** Öğrenciler fotoğraf çizdi.
**Doğru:** Öğrenciler resim çizdi.

## Virgül eksikliği

Virgül, anlamın açık olmasını sağlar.
**“Yaşlı öğretmene selam verdi.”** cümlesinde öğretmen yaşlıdır.
**“Yaşlı, öğretmene selam verdi.”** cümlesinde yaşlı kişi selam verir. Virgülü anlatmak istediğimiz anlama göre yerleştiririz.

## Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

Sözcüğü, anlamını tamamladığı bölümün yanında kullanırız.
**Yanlış:** Çok midem bulanıyor.
**Doğru:** Midem çok bulanıyor.
**Yanlış:** Yeni eve girmiştim ki telefon çaldı.
**Doğru:** Eve yeni girmiştim ki telefon çaldı. (Az önce girdiysem)

## Son kontrol

Gereksiz söz var mı? İfadeler çelişiyor mu? Sözcüğün anlamı ve yeri doğru mu? Virgül, anlatmak istediğim anlamı açıklıyor mu?



Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026